

Проведене дослідження не вичерпує багатогранності теоретичних і практичних пошуків розв'язання проблеми. Подальшого вивчення і розвитку потребує питання формування музично-естетичної культури майбутніх фахівців мистецтвознавства; підвищення ефективності післядипломної освіти педагогічних кадрів з цієї проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арштейн Л. И. Формирование музыкально-эстетической культуры студентов в воспитательном пространстве вуза : дисс. ... канд. пед. наук : спец.: 13.00.08 „Теория и методика профессионального образования” / Лев Исаакович Арштейн. – Белгород, 2010. – 206 с.
2. Барвінок І. В. Формування художньо-естетичної культури молодших школярів в умовах культурно-дозвілдової діяльності : дис. ... канд. пед. наук. спец. : 13.00.02 „Теорія та методика навчання музики і музичного виховання” / Ірина Віталіївна Барвінок. – Київський національний ун-т культури і мистецтв. – К., 2000. – 206 с. .
3. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Лев Семенович Виготський [под. ред. В. В. Давыдова]. – М., 1991. – 479 с.
4. Доронина О. М. Развитие музыкально-эстетической культуры школьников (на материале уроков музыки и внеклассных занятий) : дисс. ... канд. пед. наук : спец. : 13.00.01 „Общая педагогика, история педагогики и образования” / Ольга Михайловна Доронина. – Саратов, 1999. – 288 с.
5. Закон України про освіту // Освіта України. – 1996. – № 23 с.
6. Каган М. С. Человеческая деятельность (Опыт системного анализа) / Моисей Самойлович Каган. – М., Политиздат, 1974. – 328 с.
7. Культурология XX век. Энциклопедия в 2-х томах / Главный ред. и сост. С. Я. Левит. – СПб. : Университетская книга : ООО „Алтейя”, 1998. – Т. 1. – 447 с.
8. Музыкальное образование в школе: учеб. пособие для студ. муз. фак. и отд. высш. и сред. пед. учеб. заведений / Л. В. Школяр, В. А. Школяр, Е. Д. Критская и др.; под ред. Л. В. Школяр. – М. : Академия, 2001. – 232 с.
9. Павлова И. Ю. Формирование музыкально-эстетической культуры студентов педвуза на основе использования национального музыкального фольклора : дисс. ... канд. пед. наук : спец. : 13.00.01 „Общая педагогика, история педагогики и образования” / Ираида Юрьевна Павлова. – Казань, 2001. – 198 с.
10. Сайфуллина М. В. Музыкально-эстетическое воспитание как социокультурный процесс: автореф. дисс. ... на соискание учен. степени канд. культурол. наук : спец. 24.00.01 „Культурология” / Марина Витальевна Сайфуллина. – Томск, 2002. – 19 с.
11. Сідорова І. С. Формування естетичної культури студентів педагогічних університетів у позааудиторній художній діяльності : автореф. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. : 13.00.07 „Теорія і методика виховання” / І. С. Сідорова. – Умань, 2013. – 20 с.
12. Сисоева С. О. Педагогічні технології в сучасному освітньому просторі / С. О. Сисоева // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992 – 2002: зб. наук. праць до 10-річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. – Частина 2. – Х. : ОВС, 2002. – С. 311– 325.
13. Тельчарова Р. А. Музыка и культура (личностный подход) / Римма Аркадьевна Тельчарова // Эстетика. – М. : Знание, 1986. – 62 с.

УДК 378

Мишедченко В. В.

доцент Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, м. Глухів

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ПРОФЕСІЙНОЇ ЯКОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

У статті розкривається сутність та структура музично-педагогічної культури як професійної якості особистості майбутнього вчителя.

Ключові слова: культура, музична культура, педагогічна культура, музично-педагогічна культура вчителя.

Мишедченко В. В. Сущность и структура музыкально-педагогической культуры как профессионального качества будущего учителя. В статье раскрывается сущность и структура музыкально-педагогической культуры как профессионального качества личности будущего учителя.

Ключевые слова: культура, музыкальная культура, педагогическая культура, музыкально-педагогическая культура учителя.

Mishedchenko V. V. Substance and structure of musical education culture as professional quality of future teacher. The article deals with the essence and structure of the music-pedagogical culture as the professional feature of the teacher's personality.

Key words: *culture, music culture, pedagogical culture, music -pedagogical culture of a teacher.*

Гуманізація загальної та мистецької освіти зумовлює потребу в педагогічних кадрах, здатних реалізувати культурну спрямованість освіти, готових до здійснення культурно-гуманістичної функції в шкільній практиці. Ключовою фігурою освітньої системи має стати високоосвічений педагог, носій загальнолюдської культури, який усвідомлює культурну місію освіти і своєї професії, здатний до захисту і підтримки культури підрастаючого покоління.

Визначальна роль у реалізації культурно-ціннісної парадигми професійної підготовки майбутніх фахівців належить культурологічному підходу.

Культурологічний підхід передбачає створення умов для самовизначення особистості студента в культурі, а її засвоєння є процесом особистісного відкриття, створення світу культури в собі. Культурологічний підхід стверджує унікальність особистості кожного студента в педагогічному процесі, орієнтує цей процес на формування людини культури.

Особливість застосування культурологічного підходу у процесі формування музично-педагогічної культури майбутніх учителів полягає в тому, що культура виступає основним його джерелом, розглядається як певна цілісність, що розвивається у єдності загального, особистісного та професійного становлення. Застосування культурологічного підходу завжди мало місце у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва.

Мета статті полягає в узагальненні теоретичних підходів щодо розкриття сутності та структури музично-педагогічної культури особистості майбутнього вчителя у контексті культурологічного підходу.

Проблема розвитку педагогічної культури вчителя привертала й продовжує привертати увагу багатьох педагогів, які зосереджують увагу на питаннях формування особистості вчителя (В. І. Бондар, О. О. Вербицький, І. А. Зязюн, І. Ф. Кривонос, А. С. Макаренко, О. Г. Мороз, В. О. Сухомлинський, О. В. Сухомлинська, В. О. Сластьонін, Н. М. Тарасевич, М. Д. Ярмаченко та ін.). Вчені підкреслюють, що професійна культура вчителя не виникає сама собою, вона формується й розвивається у спеціально організованій навчально-педагогічній діяльності.

У педагогічній літературі питання професійної підготовки майбутніх учителів музики, формування їхньої музичної культури, а також художніх і музично-естетичних потреб, здатності до оцінної діяльності висвітлені в працях Е. Б. Абдулліна, Ю. Б. Алієва, Л. Г. Арчажнікової, Б. А. Бриліна, М. М. Букача, В. І. Дряпки, Д. Б. Кабалецького, Л. Г. Коваль, О. М. Олексюк, Г. М. Падалки, А. М. Растригіної, О. Я. Ростовського, О. П. Рудницької, Л. О. Хлебникової, А. Б. Щербо, О. П. Щолокової та ін. Питанням музично-естетичної підготовки вчителів присвячені дослідження І. П. Гринчук, Т. Ф. Рязанової, Т. В. Скорик, В. М. Смирєнського, Н. П. Тимошенко, О. І. Юдіної та інших. Однак проблема формування музично-педагогічної культури вчителів початкових класів вивчена недостатньо.

У світлі сучасних наукових уявлень метою музичного виховання в загальноосвітній школі є формування в учнів музичної культури як важливої і невід'ємної частини їхньої духовної культури. Але, щоб виховувати музичну культуру школярів, учитель сам повинен володіти цією культурою, оскільки високе звання "учитель" набуває свого справжнього значення лише тоді, коли воно невіддільне від поняття культури.

Латинське слово *cultura* перекладається як обробка, виховання, освіта, розвиток. Традиційне розуміння феномена культури пов'язане з підходом, який дозволяє виділити створене людиною від того, що дано природою. З метою розпізнавання людського культурного начала, у визначенні поняття культура підкреслюється роль праці, творчої енергії людини [4, с. 63].

Проблеми культури здавна хвилювали вчених. До них зверталися ще давньогрецькі мислителі Платон, Арістотель і Демокріт, з іменами яких пов'язаний початок філософії як науки.

Сучасний стан розвитку культури, наростання суперечностей у цій сфері спонукає до розгляду основних концепцій культури в філософській літературі. У філософському розумінні культура – це сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства, які виражають історично досягнутий рівень розвитку суспільства й людини і втілюються в результатах продуктивної діяльності. У найширшому розумінні поняття «культура» охоплює все те, що визначає специфіку людського існування у світі. Культура виступає як продукт матеріально та духовно перетворюючої діяльності людей, досягнутий ними рівень в оволодінні силами як зовнішньої, так і власної природи. У процесі розвитку культури змінюються не тільки речі та ідеї, але й самі люди. У вузькому розумінні культура – це сфера духовного життя суспільства, що охоплює насамперед систему виховання, освіти, духовної творчості, а також установи й організації, що забезпечують їхнє функціонування (школи, театри, клуби, ВНЗ тощо) [7, с. 320].

Сучасна наука визначає культуру як певний рівень розвитку людської діяльності в її якісних виявах. Причому акцентується, що не будь-яка діяльність збагачує культуру особистості, а лише та, внаслідок якої розвивається й змінюється сама людина.

Музична культура є частиною загальної культури суспільства і відображає сукупність суспільних цінностей засобами музичного мистецтва. Як певний тип соціально-інформаційної системи, музична культура опосередковує загальнокультурний пафос розвитку суспільства і водночас специфічний зміст та умови його

соціального буття. Музична культура є підсистемою художньої культури, виявом творчої активності суб'єктів, їхньої духовної потреби у створенні й засвоєнні музично-естетичних цінностей [6, с. 22].

Музична культура особистості характеризується тим, якою мірою вона засвоїла цінності музичного мистецтва. Зокрема, Ю. Б. Алієв під музичною культурою розуміє індивідуальний соціально-художній досвід особистості у царині музичного мистецтва, що зумовлює виникнення й задоволення високих музичних потреб як потреб вищого особистісного рівня [3, с. 91]. Такий підхід до розуміння музичної культури важливий для педагогіки: він дає можливість виявити своєрідний зміст музичної культури, форми її вияву і сферу впливу на людину.

Музична культура особистості, як підсистема щодо художньої й естетичної культури, є важливим показником рівня естетичного й художнього розвитку особистості.

Виокремимо основні показники музичної культури особистості:

- музично-творча діяльність в усій багатогранності форм музичної поведінки;
- музично-ціннісні уявлення, які формуються на основі досвіду музичного сприймання й творчості і виявляються в музично-естетичних оцінках, поглядах, переконаннях;
- обсяг, якість, системність художньо-естетичних і музичних знань практичного й теоретичного характеру як основа формування естетичного ставлення до явищ музичного мистецтва [4, с. 16].

Підводячи підсумок розгляду сутності музичної культури особистості, підкреслимо, що вона виникає в самій людині й може бути визначена як сукупність якостей музичної діяльності та свідомості особистості, що розкривають міру засвоєння нею музичної культури суспільства, а також творчої діяльності в царині музики.

Музична культура вчителя музики, відповідаючи означеним характеристикам, має й свою специфіку, яка визначається метою і змістом музично-навчальної діяльності в школі та її педагогічною спрямованістю. Вона охоплює знання основних принципів і методів викладання музики в школі, володіння словом, виконавською майстерністю, методикою позакласної роботи [1, с. 84]. Тобто, музична культура вчителя має органічно поєднуватися з його педагогічною культурою.

Педагогічна культура розглядається як складова загальної культури особистості, що містить професійні знання, уміння і навички; особистісні якості педагога: соціальну активність, свідомість, активну педагогічну позицію, наукову ерудицію, освіченість, уміння зрозуміти учня; педагогічну майстерність, яка визначається досконалим володінням методами викладання, уміння активізувати мислення учнів, розвивати їхні здібності, самостійність, ефективно проводити різноманітну виховну роботу.

Педагогічна культура – це якісна характеристика не тільки особистостей педагогів і батьків, які займаються навчанням і вихованням дітей, але й життєдіяльності та виховних відносин у суспільстві в цілому. Будучи частиною загальної культури, вона безпосередньо пов'язана з економічними, моральними, естетичними аспектами культури суспільства. Як явище суспільного життя, педагогічна культура охоплює всю розмаїтість виявів педагогічної дійсності і є системою, компонентами якої виступають різні рівні педагогічної практики, в тому числі й такі, як педагогічний професіоналізм і педагогічна майстерність.

Узагальнення різних наукових інтерпретацій поняття «педагогічна культура» дає підстави для висновку про те, що її основу становить сукупність сформованих особистісних якостей учителя, які знаходять своє відображення в педагогічних уміннях і виявляються в різних аспектах професійної діяльності.

Проаналізувавши сутність понять «музична» та «педагогічна культура», виділимо їх спільні риси. Найголовнішим є те, що культура не існує поза людиною. У ній простежуються не лише спосіб духовно-практичного перетворення світу, але й процес реального історичного становлення творчої особистості. У центрі стоїть перетворювальна сила людини, її знання, уміння, світоглядні позиції, здатність до діяльності за законами добра й краси.

Ми трактуємо музично-педагогічну культуру вчителя як складне системно-динамічне утворення, що відображає обсяг, якість і системність педагогічних і музичних знань практичного й теоретичного характеру, професійний розвиток учителя, засвоєння ним способів діяльності, спілкування, що дає можливість повною мірою реалізувати себе і свої цілі, свій творчий потенціал.

У структурі музично-педагогічної культури вчителя ми виділяємо п'ять підсистем: мотиваційну, інформаційну, операційну, оцінну та комунікативну.

Мотиваційна підсистема музично-педагогічної культури вчителя охоплює різноманітні настанови особистості, що зумовлюють музично-педагогічну діяльність: інтереси, переконання, спонуки, плани, програми тощо.

У навчальному процесі вчитель не може бути нейтральним щодо мотивів власної музично-педагогічної діяльності. "Діяльності без мотиву не буває, – писав О. М. Леонтьєв. – Немотивована діяльність – це діяльність, не позбавлена мотиву, а діяльність з суб'єктивно чи об'єктивно прихованим мотивом" [2, с. 102]. Вирішальне значення у формуванні музично-педагогічної культури майбутніх учителів мають такі мотиви, як любов до музики й до дітей, радість пізнання, педагогічна творчість. Мотив як пусковий момент музично-педагогічної діяльності виникає на основі потреби навчати дітей музики, яка за своєю природою є особистісною.

Будь-які детермінуючі впливи виступають як передумови та джерела потреби в музично-педагогічній діяльності. Сама ж потреба зумовлена особистісною значущістю музики для вчителя. На основі потреби формуються різні ланки музично-педагогічної мотивації, які відображають музичні смаки та уподобання,

ціннісні орієнтації, загальну спрямованість музичних інтересів, рівень музичних і педагогічних знань. Визначаючи мотиваційну сферу особистості, ми створюємо передумови для розвитку її музично-педагогічної культури в цілому.

Інформаційну підсистему музично-педагогічної культури особистості становить сукупність усіх видів і форм знань про музику й педагогіку. Філософи розглядають знання як форму духовного засвоєння результатів пізнання, процес відображення дійсності, що характеризується усвідомленням їх істинності [7, с. 213]. Грунтовність знань може забезпечити лише практика, в процесі якої знання перетворюються на переконання особистості.

Знання про музику та педагогіку відбиваються в свідомості особистості як об'єктивні явища, стимулюючи її розвиток. Передумовами для такого розвитку виступають музичний світогляд, засвоєння значного обсягу музичного та педагогічного матеріалу, знання зображальних і виражальних можливостей музичної мови тощо.

Процес формування музично-педагогічних знань особистості можна розглядати як процес музично-педагогічної освіти. Підвищення її рівня здійснюється шляхом пізнання широкого кола загальних педагогічних і музичних знань, оволодіння раціональними способами розумових дій шляхом музично-освітньої діяльності, яка є необхідною і суттєвою умовою формування музично-педагогічної культури майбутніх учителів.

Інформаційна підсистема пов'язана з діями особистості, спрямованими на формування у дітей знань основ музичного мистецтва.

Операційна підсистема музично-педагогічної культури особистості – це сукупність усіх видів і форм її музично-педагогічної діяльності й тих елементів, на основі яких вона створюється: уміння, навички, методи і прийоми. Операційна підсистема формується в процесі професійного навчання. Операційні можливості можна поділити на функціональні та інструментальні. Функціональні – це анатомо-фізіологічні, сенсомоторні здібності та схильності. Інструментальні об'єднують набуті за життя способи спілкування та взаємовідносини із предметами та явищами фізичного й соціального середовища. Операційні можливості певною мірою залежать від сенсорних музичних і педагогічних здібностей, загального творчого потенціалу. Однак функціональні операційні можливості не є вирішальними для успішної музично-педагогічної діяльності. Вони виступають лише як внутрішні рушійні сили музично-педагогічної активності, а головна роль належить соціально-психологічним особливостям особистості [5, с. 14].

Оцінна підсистема музично-педагогічної культури особистості вміщує особистісний аспект ціннісних уявлень, які формуються на основі досвіду музично-педагогічної діяльності та творчості.

Формування ціннісних орієнтацій – процес досить складний, багатограний, що передбачає наявність психологічних механізмів. При цьому на перший план виходить такий вид психологічного процесу, як оцінна діяльність, спрямована не лише на засвоєння й усвідомлення об'єктивно-змістовної сторони об'єкта чи предмета, а й на оцінювання його властивостей, задоволення потреб та інтересів особистості в реалізації цілей її діяльності. Отже, оцінювання – це процедура активного, цілеспрямованого й усвідомленого виявлення й визначення суб'єктом істотних для нього якостей об'єкта. У результаті цієї оцінної діяльності відбувається формування ціннісних орієнтацій та особистісного ставлення.

Музично-ціннісні орієнтації як загальна спрямованість і своєрідна настанова людини на певні цінності музичної культури, як спосіб ціннісного пізнання явищ музичної творчості відіграє визначальну роль у формуванні музично-педагогічної культури особистості, її духовному становленні.

Розвинута музично-ціннісна орієнтація характеризується готовністю самостійно виявляти цінність музичних творів, власною музичною діяльністю збагачувати ці цінності, відстоювати свої музично-естетичні переконання.

Оцінка позначає власне процес, логічно втілений в оцінному судженні, результат усвідомлення позитивної чи негативної значущості будь-яких творів мистецтва, педагогічних явищ, здобутків пізнання для задоволення об'єктивних потреб, схильності, цілей конкретно-історичних суб'єктів; опосередковану форму оцінки знань щодо практичної корисності [7, с. 471].

Суб'єктом оцінки можуть виступати людина чи група людей (слухачів, спостерігачів, комісія тощо). Об'єктом оцінки може бути, з одного боку, виконання музичного твору, а з іншого, – твір, що зіставляється з виконаним або іншим твором та його виконанням. Завдяки цьому оцінна діяльність набуває усвідомленості, диференційованості, зосередженості.

Комунікативна підсистема – це взаємодія між суб'єктами, внаслідок якої відбувається обмін інформацією, створюється і стверджується близька для вчителя й учнів позиція. Типовою ознакою комунікативності є спілкування. Для розвитку музично-педагогічної культури майбутнього вчителя важливе значення має не лише безпосередній діалог із самою музикою, а й "комунікація з приводу музики". Вони формують здатність до естетичної вербальної оцінки творів, стимулюють пізнання себе та інших людей і в такий спосіб позитивно позначаються на професійній підготовці майбутнього вчителя музики.

Таким чином, музично-педагогічна культура вчителя – це система музичних і педагогічних знань, умінь і навичок, яка виявляється в інтегративній здатності здійснювати музичне навчання й виховання дітей на основі діяльності художньо-педагогічного спілкування. Показником рівня розвитку музично-педагогічної

культури є якість музично-педагогічної діяльності й свідомості вчителя. Музично-педагогічна культура особистості – не замкнута система, а невід'ємна частина її духовної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Комарова А. И. Эстетическая культура личности /А. И. Комарова. – К. : Вища школа, 1988. – 149 с.
2. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность /А. Н. Леонтьев // Избр. психол. произв. : В 2-х т. – Т. 2. – М. : Педагогика, 1983.– С. 94–231.
3. Методологические проблемы музыкальной педагогики: Материалы межреспубликанской научно-практической конференции. – М. : Педагогика, 1991. – 124 с.
4. Тельчарова Р. А. Музыка и культура / Р. А.Тельчарова. – Серия Эстетика. –1985. – № 11. – 80 с.
5. Тельчарова Р. А. Уроки музыкальной культуры: Кн. для учителя / Р. А. Тельчарова. – М. : Просвещение, 1991. –158 с.
6. Уланова С. І. Світоглядно-методологічні основи формування музично-естетичної культури / С. І.Уланова // Художня освіта і проблеми виховання молоді. – К. : ІЗМН, 1997. – С.10–33.
7. Філософський словник / Під ред. В. І. Шинкарука [2-е вид., перероб. і доп.]. – К. : УРЕ, 1986. – 800 с.

УДК 378. 143 : 78

Гречаник Н.І.

канд. пед. наук, ст. викл. кафедри педагогіки і психології початкової освіти
Глухівського НПУ ім. О.Довженка

ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСНУ ХАРАКТЕРИСТИКУ МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВИХ ДИСЦИПЛІН

У статті розглядається проблема вдосконалення методичної підготовки майбутнього вчителя музики до творчої самореалізації в системі вивчення диригентсько-хорових дисциплін на основі аналізу музично-освітнього досвіду та наукових здобутків педагогів, музикантів, диригентів-хормейстерів.

Ключові слова: методичні засади, методична підготовка, творча самореалізація, диригентсько-хорова підготовка.

Гречаник Н. И. К вопросу о сущностной характеристике методических основ творческой самореализации будущего учителя музыки в процессе изучения дирижерско-хоровых дисциплин. В статье рассматривается проблема усовершенствования методической подготовки будущего учителя музыки к творческой самореализации в системе изучения дирижерско-хоровых дисциплин на основе анализа музыкально-образовательного опыта и научных достижений педагогов, музыкантов, дирижеров-хормейстеров.

Ключевые слова: методические основы, методическая подготовка, творческая самореализация, дирижерско-хоровая подготовка.

Grethanik N. On the essential characteristic of the methodological foundations of creative self-realization of the future teacher of music in the process of studying conducting and choral disciplines. The article focuses on proving to improvement the methodical preparation of future music teachers to creative self-study in the disciplines of choral kapellmeister analyses of musical and educational experience and academic achievements of teacher, kapellmeister-chorols.

Key words: future teacher, pedagogical experience, creative self-implementation, kapellmeister-chorols preparation.

Необхідність орієнтації засад педагогічної галузі на індивідуальність та особистісний досвід людини вимагає переосмислення мети, завдань і принципів професійної підготовки студентів, обґрунтування та впровадження у практику як традиційних, так і нетрадиційних форм і методів навчального процесу. Специфіка фахової спрямованості сучасного вчителя музики вимагає від нього сформованості самостійно-творчих умінь і навичок в усіх напрямках музично-педагогічної діяльності: інструментальному, хоровому, диригентському, комунікативному тощо. У зв'язку з тим, що колективна творчо-хорова діяльність є пріоритетною площиною його професії, то виникає необхідність у пошуку шляхів підвищення ефективності підготовки студентів педагогічних університетів до творчої самореалізації в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін, що повинно спиратися на оновлення фундаментальних методичних засад відповідної фахової галузі.

Нами встановлено, що окремі аспекти цієї проблеми були висвітлені в дослідженнях І. Заболотного, Ф. Колесси, П. Ковалика, О. Коломоєць, Є. Карпенко, А. Ф. Кречківського, А. П. Лашенко, Ю. І. Ложкова, А. Мартинюка, А. Мірошникової, К. Птиці, Т. Смирнкової, Є. Скрипчинської, Г. Струве, П. Чеснокова, Л. Шаміної та ін. Разом із тим, ми керувалися сучасними дослідженнями в галузі музичної педагогіки Б. Асаф'єва, Е. Абдуліна, О. Апраксіної, Л. Арчажнікової, С. Горбенко, Г.П. адалки, О. Рудницької, О. Ростовського, Р. Тельчарової, В. Шацької, Б. Яворського та ін.

Мета нашої статті полягає у розкритті на основі аналізу опрацьованих науково-методичних джерел і власного досвіду в контексті означеної проблеми сутнісної характеристики методів, прийомів, засобів,